

Η κρίση της “κατακερματισμένης” ελληνικής οικονομίας .

Γιώργος Σταθάκης

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΑΥΓΗ, 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2010

Η κρίση της ελληνικής οικονομίας εκδηλώνεται στη δημοσιονομική σφαίρα της οικονομίας, ένα φαινόμενο που είναι ευρωπαϊκό και διεθνές. Στην ελληνική περίπτωση όμως, εκδηλώνεται βίαια λόγω της οξυμένης κρίσης του φορολογικού συστήματος και του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα. Στο πρώτο, επειδή ως έχει, δεν μπορεί να φέρει νέα έσοδα χωρίς σημαντικές παρενέργειες. Στο δεύτερο επειδή είναι στα όρια της κατάρρευσης και ζητά νέους πόρους, οι οποίοι αντικειμενικά δεν υπάρχουν.

Διατυπωμένο με άλλο τρόπο το πρόβλημα είναι απλό. Οι δημόσιες δαπάνες από το 1989 και μετά έχουν συγκλίνει με αυτές των ευρωπαϊκών χωρών, και μάλιστα των πιο αναπτυγμένων. Αυτό αφορά το συνολικό ύψος τους (46% του ΑΕΠ), αλλά και τη σύνθεση τους. Όλες οι υποκατηγορίες των δαπανών συγκλίνουν με τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους, με εξαίρεση την άμυνα και τη δημόσια διοίκηση (που είναι υψηλότερες) και την εκπαίδευση και την κοινωνική πρόνοια (που υστερούν αισθητά). Αντίθετα, τα δημόσια έσοδα εδράζονται σ' ένα φορολογικό σύστημα, το οποίο αποτελεί πλέον “ελληνική ιδιαιτερότητα”.

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα, είναι το μόνο στην Ευρώπη (η Ισπανία και η Πορτογαλία έχουν κάνει αλλαγές), όπου η σχέση άμεσων και έμμεσων φόρων παραμένει αντεστραμμένη. Ενώ δηλαδή στην Ευρώπη οι άμεσοι φόροι είναι τα δύο τρίτα και οι έμμεσοι το ένα τρίτο των εσόδων, εδώ συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Επιπρόσθετα καθώς το πλουσιότερο 30% της ελληνικής κοινωνίας φοροαπαλλάσσεται ή φοροδιαφεύγει, τα φορολογικά βάρη πληρώνονται κυρίως από τα μεσαία μισθωτά και τα φτωχότερα στρώματα. Αυτό καθιστά την αναδιανεμητική δυνατότητα του φορολογικού συστήματος εξαιρετικά περιορισμένη (δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες προνιακές ρυθμίσεις, ακόμα και για την ανεργία), ενώ παράλληλα, οι όποιες αναδιανεμητικές ρυθμίσεις χρηματοδοτούνται εξωγενώς, είτε με δάνεια, είτε με “φόρους προς τρίτους”.

Το καθεστώς φοροασυλίας και φοροδιαφυγής εδράζεται στα “ειδικά καθεστώτα φορολόγησης” που αφορούν το σύνολο σχεδόν των ελευθέρων επαγγελματιών και της επιχειρηματικότητας. Έτσι ακυρώνεται η καθολικότητα που εμπνέει το ευρωπαϊκό φορολογικό σύστημα και που είναι επικεντρωμένο στον προσδιορισμό του τελικού εισοδήματος κάθε νοικοκυριού, ανεξαρτήτως της πηγής του. Η ιδιαιτερότητα κάθε κλάδου ή δραστηριότητας υποτάσσεται στην καθολική αρχή. Στην Ελλάδα αντίθετα η ιδιαιτερότητα εγείρεται ως αξίωση άρσης της καθολικής αρχής. Κάθε απόπειρα επιβολής φορολογίας, ας πούμε στους μηχανικούς, ή στους ταξιτζήδες, εγείρει ενστάσεις, που αφορούν τις ιδιαιτερότητες του κλάδου, και οδηγεί στο αίτημα της ακύρωσης της καθολικής αρχής. Η μόνη συζήτηση που θα είχε νόημα είναι το ΤΕΕ ή ο σύλλογος ταξιτζήδων να προτείνει ένα φορολογικό σύστημα που με βάση τις ιδιαιτερότητες του κλάδου να οδηγεί στον εντοπισμό του πραγματικού εισοδήματος κάθε μέλους τους.

Το ίδιο ισχύει και στο ασφαλιστικό μας σύστημα, το οποίο βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Με 12% του ΑΕΠ να δαπανάται για συντάξεις (10% είναι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος) χαρακτηρίζεται από ένα πρωτοφανή διχασμό ανάμεσα σε “γεναιώδορες”

συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και πολύ χαμηλές συντάξεις. Φέτος, 48.000 συνταξιούχοι της κοινής ωφέλειας θα χρηματοδοτηθούν από το δημόσιο με 1,8 δισ. και το ΙΚΑ, του ενός εκατομμυρίου συνταξιούχων, με 3,2 δισ.. Ο πληθωρισμός των αναπηρικών συντάξεων, των πρόωρων συντάξεων και πληθώρα υποπεριπτώσεων διέπουν ένα απόλυτα κατακερματισμένο σύστημα. Θέλει αμφιλεγόμενο ηθικό βάρος να υπερασπιστεί κάποιος την 15ετία μιας γυναίκας στο δημόσιο, αντί να υπερασπιστεί μια αντίστοιχη ρύθμιση για μια εργάτρια της υφαντουργίας. Σε ένα καθολικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη και οι δύο έχουν τις ίδιες πιθανότητες να χρηματοδοτηθούν χάριν της μητρότητας και να εργαστούν λιγότερο για ορισμένα χρόνια ή να τύχουν εισοδηματικών ενισχύσεων.

Η “κατακερματισμένη” δομή του φορολογικού συστήματος και του κοινωνικού κράτους παράγουν και αναπαράγουν τρομερές κοινωνικές ανισότητες, προφανώς ανάμεσα στα πλουσιότερα και τα φτωχότερα στρώματα, αλλά δυστυχώς και ανάμεσα σε διαφορετικές κατηγορίες εργαζομένων. Αποτελούν το βασικό μοντέλο πάνω στο οποίο δρα ο δικομματισμός εδώ και δεκαετίες. Οι βαθιές κοινωνικές ανισότητες που δημιουργούν και αναπαράγουν οδηγούν στο αδιέξοδο του δημοσιονομικού ζητήματος. Χωρίς την αναδιανομή του εισοδήματος μέσω του φορολογικού συστήματος (ενιαίου και καθολικού) και την άμβλυση των ανισοτήτων στο κοινωνικό κράτος, δεν υπάρχει επίλυση του δημοσιονομικού ζητήματος.

Η κρίση της “κατακερματισμένης οικονομίας” εκδηλώνεται εδώ και χρόνια. Κάποτε υπήρχαν 2.500 ταμεία. Η μετατόπιση προς τα “καθολικά” συστήματα αποτελεί τη βασική τάση εξέλιξης των πραγμάτων. Σήμερα υπό συζήτηση είναι η πλήρης ακύρωση του “κατακερματισμού” (τρία ασφαλιστικά ταμεία, βασική σύνταξη και επικουρικά, ένα σύστημα υγείας για όλους, κ.ο.κ.). Κάθε απόπειρα διάσωσης του σημερινού συστήματος είναι ατελέσφορη.

Είναι δεδομένο ότι σε εξέλιξη βρίσκονται συντηρητικές “νεοφιλελεύθερες” επιθέσεις με τρομακτικές συνέπειες για την ελληνική κοινωνία. Η Αριστερά στην επικείμενη σύγκρουση οφείλει να στηριχθεί ακλόνητα στις αρχές της “καθολικότητας”, σε αυτή δηλαδή την παράδοση της Αριστεράς που στην Ευρώπη διαμόρφωσε τα καθολικά συστήματα φορολόγησης και του κοινωνικού κράτους και πάνω σε αυτά συνεχίζει να δίνει τις μάχες της. Δυστυχώς η ελληνική Αριστερά αποτέλεσε μέρος της “κατακερματισμένης οικονομίας”, θεωρώντας ότι επί μέρους κατακτήσεις θα οδηγούσαν σταδιακά στη γενίκευσή τους και σε άλλες κατηγορίες εργαζομένων. Μόνο που αυτό εκφυλίστηκε στο σημερινό άνισο, “μη βιώσιμο” σύστημα. Τώρα οι “θέσεις μάχης” δεν μπορεί παρά να είναι δίκαιες, συλλογικές καθολικές και αναδιανεμητικές. Να ξεκινούν από τους πολλούς και τους ανίσχυρους, αυτούς που τελικά είναι σήμερα, όπως ήταν και στο παρελθόν, οι αδικημένοι της “κατακερματισμένης οικονομίας”.